

در ابتدای دولت آقای روحانی، دو ماهی حدوداً خانم سلطان‌خواه در معاونت علمی را به هیات دولت دعوت می‌کردند اما بعد از مدتی دیگر ایشان را دعوت نکردند. حدود دو ماه گذشت و خبر می‌رسید که می‌خواهند معاونت علمی را منحل کنند و گویا ایشان را هم به این نتیجه رسانده بودند که معاونت موازی کاری با وزارت علوم است، اما رهبری ورود می‌کنند و جلوی انحلال معاونت علمی را می‌گیرند. به احتمال ضعیف به نظر من حتی انتخاب آقای ستاری که فردی جوان و ناشناخته بود را هم به این قصد منصوب کردند که فکر می‌کردند نمی‌تواند کار کند و معاونت شکست می‌خورد، البته این یک برداشت شخصی است که قبلاً هم چند جا گفته‌ام؛ چرا که ایشان آخرین فردی بود که به کابینه ملحق شد. در این دوره هم بلافاصله اختلافات شروع و وزارت علوم‌ها معترض جدی شدند و به همین دلیل کمیته مشترکی تشکیل شد که وظایفی که موازی کاری و هم‌پوشانی دارند، بین وزارت و معاونت تفکیک شوند. این‌جا برخی از وظایف اختیارات از معاونت علمی گرفته شد. به همین دلیل توانستیم به وظایف دیگر مانند دانش‌بنیان‌ها بیشتر فکر کنیم و به سمت فعالیت و حمایت بیشتر از آن برویم. اجرایی کردن قانون دانش‌بنیان‌ها در آن زمان مغفول مانده بود و حدود ۳۰، ۴۰ شرکت دانش بنیان بیشتر نداشتیم.

با توجه بیشتر و توسعه و رشد شرکت‌های دانش‌بنیان -که قبلاً کسی از وزارت علوم به آن توجهی نداشت- یکی دو سال نشده بود که دوستان باز آمدند و خواستار برگرداندن دانش‌بنیان‌ها به وزارت علوم شدند.

دانش‌بنیان‌ها برابر قانون مجلس از نظر قانونی در تشکیلات وزارت علوم تعریف و تقسیم بندی می‌شدند تا همین دیروز! اما آن زمان در وزارت علوم کسی به دنبال اجرای قانون و این مسائل نبود. معاونت علمی، یک فرصت کار و فعالیت پیدا کرده بود و جدا دنبال ایجاد زیست‌بوم فناوری و نوآوری بود که دانش‌بنیان‌ها و شرکت‌های نوپا از عناصر اصلی آن بودند. در این میان خدا با معاونت و دانش‌بنیان‌ها بود (خنده) چون وزیر علوم مدام تعویض می‌شد. هر وزیری می‌آمد کار شروع می‌شد و تا دوستان وزارت علوم می‌خواستند کار بازپس‌گیری دانش‌بنیان‌ها از معاونت را شروع کنند، وزیر عوض می‌شد و از این جهت برای پیشبرد کار دانش‌بنیان‌ها و معاونت، خوب بود. (خنده) مثلاً در زمانی که آقای فرجی‌دانا، در آن کمیته، می‌خواست دست روی دانش‌بنیان‌ها بگذارد و حالا که به ۷۰، ۸۰ تعداد شرکت رسیده بودند، آن‌ها را به وزارت علوم برگرداند و تغییر وزیر پیش آمد؛ بعد زمان دکتر فرهادی و ایضا پس از آن. در خود قانون هم ما چالش‌هایی داشتیم که خوشبختانه در قانون جدید جهش تولید دانش‌بنیان، اکثر آن‌ها رفع شدند. از جمله این‌که زمانی که در قانون جدید که این هفته ابلاغ شد

که معاونت قانوناً مسئول دانش‌بنیان‌هاست. در قانون قبلی دانش بنیانی مترادف با های‌تک بود و داشتن فناوری پیشرفته را شرط دانش‌بنیان بودن قرار داده بودند؛ شاید به دلیل کمبود امکانات و تسهیلات تا تعداد آن‌ها زیاد نشود.

«این در حالی است که در دنیا، نوآوری و خلاق هم‌ردیف با فناوری‌های پیشرفته است و در ایران دانش‌بنیان، حمایت‌های رهبری از تولید علم و دانش‌بنیان به چه صورتی بود؟»

دقیقاً! آن‌جا نوآوری معادل های‌تک هست. از دهه هفتاد که رهبری جنبش نرم افزاری و نهضت تولید علم را مطرح کردند، کم‌تر کسی به این موضوع باور داشت. یادم هست که پیش یکی از مسئولین وقت هم که رفتم، واکنشش به گونه‌ای بود که معلوم بود به این موضوع اعتقاد قلبی ندارد. مسئولین دولتی هم عمدتاً این‌گونه بودند. به همین دلیل معتقدم اگر رهبری مدافع این موضوع نبودند رها می‌شد و دولت‌ها به‌عنوان زینت المجالس به آن نگاه می‌کردند. به همین خاطر هم نشست‌های رهبری با جوانان و دانش‌بنیان‌ها و اهالی علم از نظر کیفیت، دفعات و مدت وقت‌گذاری آن بیشتر از دیگران بوده است. رهبری این‌قدر به این موضوع اعتقاد داشتند که از بین نمایشگاه‌های برگزارشده در حسینیه امام خمینی، اکثراً متعلق به معاونت علمی و فناوری بوده. یک نمایشگاه درباره بایو و نانو، یک نمایشگاه درباره دانش‌بنیان‌ها و یک نمایشگاه درباره محصولات ایران‌ساخت بوده است.

«ماجرای پس‌گرفتن دانش‌بنیان‌ها توسط وزارت علوم در دوره روحانی چه بود؟»

یک روز آقای ستاری که از دولت برگشتند گفتند در دولت فشار آورده‌اند که باید دانش‌بنیان‌ها را بدهید به وزارت علوم و توافق مکتوبی هم کرده بودند. دو یا سه روز بعد نشست نخبگان یا دانشجویان با رهبری بود که من هم یکی از نفراتی بودم که در برگزاری این مراسم به دوستان بیت کمک می‌کردم. در زمان افطار رفتم رو به روی آقای ستاری و نزدیک به رهبری نشستم و به گونه‌ای که حضرت آقا هم بشنوند. بلند به ایشان گفتم به آقا بگویید که دانش‌بنیان‌ها را از معاونت دارند می‌گیرند! نمی‌دانم رهبری شنیدند یا خیر. بعد از افطار، حضرت آقا آقای فرهادی و ستاری را خواستند که البته آقای حقانیان اشاره کرد و موجب شد من هم نزدیک شوم و بشنوم. آقا به آقای فرهادی فرمودند شنیدم دانش‌بنیان‌ها را دارید تحویل می‌گیرید. ایشان با اشاره سر تأیید و آقای ستاری هم گفتند بله توافق کرده‌ایم. رهبری با ناراحتی به آقای فرهادی گفتند:

«شما در همین مسئولیت‌ها که الآن دارید دچار مشکل هستید. حالا می‌خواهید دانش‌بنیان‌ها را هم بگیرید؟! دانش بنیان‌ها همان‌جایی که هستند، بماند.»
ما هم شوکه و البته خوشحال شدیم و این‌گونه دوباره دانش بنیان‌ها در معاونت ماندند.

«خاطره بکر و جالبی بود. قانون جهش تولید

دانش‌بنیان چه تاثیری بر معاونت علمی دارد؟»

یکی از اصول قانون اساسی این است که به رئیس‌جمهور اجازه می‌دهد، برای کارهای خود، معاونت تشکیل دهد اما معاونت علمی، قانون تأسیس نداشت. بعد از تصویب قانون جدید جهش تولید دانش بنیان، حالا معاونت علمی هم دارای قانون تأسیس شده و هم جایگاه شایسته‌تری در سرپرستی زیست‌بوم یافته است. در این قانون خیلی شرایط تقابلی تبدیل به قانون و الزام شد. حتی شهرداری‌ها هم موظف به همکاری شدند، چرا که پیش از این به جز برخی از شهرداران مانند آقای قالیباف و شهردار مشهد، شهرداری‌های دیگر با ما همکاری نمی‌کردند.

«شما در مورد خانه‌های خلاق هم به رهبری نامه نوشتید. ماجرای آن نامه چیست؟»

بله. خب ما هر جا احساس نیاز به کمک حضرت آقا را داشته باشیم با توجه به عنايت و حمایت‌های ایشان، اقدام به طرح درخواست و کمک می‌کنیم. در این هفته از سوی معاونت گزارش و درخواستی داشتیم از رهبری در حمایت معظم له از اقدامات اخیر معاونت علمی در حوزه فناوری‌های نرم، ایجاد خانه‌های خلاق و نوآوری و شرکت‌ها و صنایع خلاق. با توجه به شعار سال، درخواست رهنمود و حمایت داشتیم. پیشنهاد کردیم با توجه به این که در قانون جهش تولید دانش‌بنیان، حمایت از صنایع خلاق و خانه‌های نوآوری هم در نظر گرفته شده اما در کشور ناشناخته است، برای این که بتوانیم مانند دانش‌بنیان‌ها حمایت رهبری را هم در این موضوع جلب کنیم، نامه‌ای به ایشان و در مورد تأسیس مراکز نوآوری در مناطق محرومی که نمی‌توان شرکت دانش بنیان تأسیس کرد و نقش این شرکت‌ها در کشورهای مختلف توضیح دادیم. رهبری در پاسخ توجه مسئولین ذی‌ربط در سه قوه را مورد تأکید قرار داده بودند و رئیس‌جمهور محترم، این را ابلاغ فرمودند. آقای رستگار این یعنی روشن شدن موتور اقتصاد خلاق در کشور و مکمل اقتصاد دانش بنیان.

«در دوره آقای رئیس‌به خانه‌های خلاق و نوآوری توجهی شده است؟»

با آمدن آیت ... رئیس و ارائه سند تحول دولت سیزدهم اتفاق خوب دیگری هم افتاده است؛ چرا که در این سند تحول، دولت به موضوع صنایع خلاق، شرکت‌های خلاق و خانه‌های خلاق و نوآوری، توجه ویژه کرده است. به طوری که از مصوبات سفرهای استانی آقای رئیس، ایجاد حداقل پنج خانه خلاق و نوآوری در هر استان است. دولت برای پنجاه درصد فارغ التحصیلان دانشگاهی علوم انسانی فرهنگ و هنر هم باید برنامه داشته باشد در مناطق و استان‌های کشور.

«کار خانه‌های خلاق و نوآوری چیست؟»

کار این خانه‌ها، ایجاد شرکت دانش‌بنیان و خلاق در موضوع خاص مد نظر است. شتاب‌دهی، فرآیندی است که در خانه‌های خلاق

شکل می‌گیرد. فیلم، پادکست، تولید محتوا، گردشگری، صنایع دستی، آموزش و یادگیری، طراحی و هنرهای تجسمی، ورزش و تندرستی و نوآوری‌های اجتماعی، بخشی از موضوعات مد نظر این خانه‌هاست. یک نمونه مربوط به رشد شرکت خلاق، با مشارکت بخش خصوصی برای کاهش آسیب‌های اجتماعی است.

یک شرکت خلاق ایده داده است که شبیه گل‌ریزان سابق است. این شرکت از طریق خیرات، پول مورد نیاز را جمع می‌کند و به شرکت دانش‌بنیان تولید پابند الکترونیک می‌دهد. پابند پیش از این وارد می‌شد و به زندانیان پول‌دار می‌رسید اما این شرکت خلاق، پول جمع می‌کند و با دادن آن به شرکت دانش‌بنیان، تولیدکننده پابند را به سازمان زندان‌ها تحویل می‌دهد و یک نفر این‌طور آزاد می‌شود و هم خودش سرکار می‌رود و هم خانواده‌اش دیگر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار نمی‌گیرند. این بهره‌گیری از نوآوری و فناوری برای پیشگیری از مشکلات اجتماعی است.

«خانه‌های خلاق و نوآوری در استان‌های محروم هم گسترش پیدا می‌کنند؟»

ما در حال حاضر هفتاد خانه خلاق و نوآوری داریم و هر چه مناطق محروم‌تر باشند، مشوق‌های بیشتری برای تأسیس آن در نظر گرفته‌ایم؛ برای نمونه در سیستان و بلوچستان پیش‌بینی می‌کردیم یک مورد راه‌اندازی شود اما شش مورد راه‌اندازی شده است.

«برای خانه‌های خلاق و نوآوری هم تسهیلاتی ارائه می‌کنید؟»

قبل از قانون جهش تولید دانش‌بنیان، سال ۱۴۰۰ در شورای عالی انقلاب فرهنگی سندی مصوب شد. سند توسعه ملی فناوری‌های نرم که بتوانیم کار خود را انجام دهیم اما خوشبختانه در این دولت بخش‌های مختلف به ما کمک می‌کنند تا خانه‌های خلاق و نوآوری را با کمک بخش خصوصی ایجاد کنیم. برای شرکت‌های مختلفی که از دل خانه‌های خلاق متولد می‌شوند، هفتاد نوع تسهیلات داریم و با سازمان‌ها و دانشگاه‌های مختلف همکاری می‌کنیم. عمده این خانه‌های خلاق و نوآوری هم توسط بخش خصوصی اداره می‌شوند.

«سهم دانش‌بنیان‌ها و خلاق‌ها در اقتصاد چیست؟»

دانش‌بنیان‌ها و خلاق‌ها مجموعاً زیر دو درصد از تولید ناخالص داخلی کشور را شامل می‌شوند که باید به پنج درصد برسد. تعداد شرکت‌های دانش بنیان ۶۷۰۰ شرکت و تعداد شرکت‌های خلاق ۱۶۰۰ شرکت تا الآن هست. میزان اشتغال مستقیم، ۳۵۰ هزار نفر و میزان درآمدزایی، ۳۵۰ هزار میلیارد تومان بوده است. هم اکنون نه کارخانه نوآوری و شصت صندوق پژوهش و فناوری داریم و بیش از ده هزار شرکت نوپا (استارت‌آپ).